



## נציונל-סוציאליסטית, מפלגה

(המפלגה הנאצית; השם המלא: מפלגת הפועלים הנציונלסוציאליסטית הגרמנית; Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP) מפלגת השלטון בגרמניה הנאצית. המפלגה הנאצית נוסדה ב-5 בינואר 1919. היא צמחה מתוך 'חוג הפועלים הפוליטי' (Politischer Arbeiterzirkel) – קבוצה ימנית קטנה שחבריה החלו להיפגש בנובמבר 1918 בהנהגתם של אנטון דרקסלר, מסגר במפעלי הקטרים במינכן, וקרל הרר, כתב גזעני וחבר באגודה הלאומית-המיסטית 'תולה' (Thule). פגישות הקבוצה אופיינו באנטישמיות קנאית. דרקסלר הפך את החוג ל'מפלגת הפועלים הגרמנית' (Deutsche Arbeiterpartei) וייסודה ציין את תחילת ההתפתחות של הנציונל-סוציאליזם המאורגן מבחינה פוליטית. בראשית 1920 שונה שמה למפלגת הפועלים הגרמנית הנציונל-סוציאליסטית. ב-12 בספטמבר 1919 הצטרף אדולף היטלר למפלגה וב-1921 היה למנהיגה. בעקבות נסיון הפיכה כושל, הוא ה'פוטש' במינכן ב-9 בנובמבר 1923, הוצאה המפלגה אל מחוץ לחוק עד 27 בפברואר 1925. באותו יום נוסדה המפלגה מחדש ושרדה עד לתבוסתה של גרמניה במלחמת-העולם השנייה. בספטמבר 1945 הוציאו שלטונות הכיבוש בגרמניה את המפלגה אל מחוץ לחוק.

המפלגה הנאצית אופיינה במבנה ריכוזי וסמכותי, המושתת על 'עקרונ המנהיגות' (Fuehrerprinzip). בראשה עמד הפירר – ה'מנהיג' אדולף היטלר, ותחתיו סגן הפירר. מבחינה ארגונית ניהלו את המפלגה 18 רייכסלייטרים (Reichsleiter); הדרגה הבכירה ביותר בקרב ממלאי התפקידים במפלגה); לרובם היו גם משרות שרים בממשלה ותפקידי מינהל, ומבחינה טריטוריאלית ניהלו את המפלגה 32 גאולייטרים (Gauleiter); מפקד אזורי, הדרגה הבכירה ביותר במפלגה הנאצית מתחת לרייכסלייטר). בין הגופים המסונפים למפלגה (Gliederungen) היו ה"א, הס"ס, ו'היטלריונגד'; ואילו האיגודים (Verbände) כללו את 'חזית העבודה הגרמנית' (Deutsche Arbeitsfront; DAF) והתאחדות המורים הנציונל-סוציאליסטית (NS Lehrerbund). הארגון המסועף החרף את היריבות הקשה בקרב הפעילים הנאצים – תכונה אופיינית למשטר, והיא איפשרה להיטלר לשמור לעצמו מעמד של בורר עליון, המכריע בכול ההחלטות החשובות.

בבחירות לרייכסטג ב-1924 זכתה המפלגה הנאצית רק ב-3% מן הקולות. בשנות ה-30 החלה עלייתה הדרמתית כשעלה כוחה הפרלמנטרי בהתמדה מ-18.3% ב-1930 ל-37.4% ב-1932 ול-43.9% בבחירות שנערכו ב-5 במרס 1933. מספר החברים במפלגה עלה מ-6,000 ב-1922 ל-8.5 מיליונים ב-1945. חלק ניכר מן הפופולריות של המפלגה ב'תקופת המאבק' (Kampfzeit) היה מבוסס על גיוס המונים: עצרות, הפגנות וצורות אחרות של ביטוי פוליטי. בשלטון הנאצים בשנות ה-30 היו כנסי המפלגה השנתיים



בנירנברג למרכז ציבורי של החיים הפוליטיים בגרמניה. את מצע המפלגה בן 25 היעדים, שהתפרסם ב-1920, ניסחו היטלר ודרקסלר, והוא כלל סעיפים בתחומי הצבא, הלאום, החברה, הכלכלה והאנטישמיות. סעיף 4 במצע המפלגה הכריז שרק בן האומה הגרמנית יכול להיות אזרח המדינה. בן האומה יכול להיות רק מי שדם גרמני זורם בעורקיו, בלי הבדל דת. כך לא יכול היה שום יהודי להיות בן האומה (Volksgenosse). נקודות אחרות ציינו כי אל היהודים יש להתייחס כאל זרים, שאינם רשאים לשאת במשרות ציבור, וכי יש לסלקם מן הרייך אם יתברר שלא יהיה אפשר לספק תעסוקה לכלל תושבי הרייך. כול אותם שאינם גרמנים, דהיינו היהודים, שוב לא יורשו להגר לגרמניה, ואותם שנכנסו לגרמניה אחרי 2 באוגוסט 1914 (יום פרוץ מלחמת-העולם הראשונה) יגורשו ממנה. אותם שאינם 'גרמנים בגזעם' לא יורשו להוציא לאור עיתונים גרמניים.